

نشوز زوجین

در فقه و نظام حقوقی ایران

فرج الله هدایت‌نیا

www.ketab.ir

پژوهشگاه فرهنگ، اندیشه و
اسلام

نشور زوجین

دانشه و نظام حقوقی ایران

فرج الله هدایت

استادیار گروه فقه و حقوق پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۳۰۰

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

طراح جلد: وهب رامزی

چاپ و صحافی: هنگام

سرشناسه: هدایت‌نیا، فرج‌الله، ۱۳۴۷.

عنوان و نام پدیدآور: نشور زوجین در فقه و نظام حقوقی ایران / فرج‌الله هدایت‌نیا.

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۴۸۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۸-۲۷۵-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: نشور.

موضوع: Wife's Violations of Martial duties (Islamic Law).

موضوع: حقوق خانواده - ایران - دعاوی.

موضوع: زناشویی - قوانین و مقررات - ایران.

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ هن ۴/۳۱۸۹ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۳۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۳۶۹۰۲

تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

www.poiict.ir

همه حقوق محفوظ است

فهرست

پیشگفتار.....	۱۹
مقدمه	۲۳
۱. موضوع تحقیق و اهمیت آن.....	۲۳
۲. پیشینه تحقیق.....	۲۴
۳. هدف تحقیق و کاربرد آن.....	۲۵
۴. روش تحقیق.....	۲۶
۵. مسئله اصلی تحقیق و پرسش‌های فرعی آن.....	۲۶
۶. فرضیه تحقیق.....	۲۷
۷. نوآوری‌های تحقیق.....	۲۸
۸. ساختار تحقیق.....	۲۸
بخش اول: مفهوم‌شناسی و روش‌شناسی تحقیق	۳۱
فصل اول: مفهوم‌شناسی.....	۳۵
گفتار اول: مفهوم نکاح و زوجیت.....	۳۵
۱. مفهوم نکاح.....	۳۵
الف) تعریف نکاح.....	۳۶
ب) اقسام نکاح.....	۳۹
۲. مفهوم زوجیت.....	۴۰
الف) تعریف زوجیت.....	۴۰
ب) اقسام زوجیت.....	۴۱

۴۱	گفتار دوم: مفهوم نشوز و مفاهیم مرتبط
۴۱	۱. مفهوم نشوز
۴۱	الف) واژه‌شناسی نشوز
۴۲	ب) تعریف اصطلاحی نشوز
۴۲	اول) تعریف فقهی نشوز
۴۹	دوم) تعریف حقوقی نشوز
۵۱	ج) مفاهیم مرتبط با نشوز
۵۱	اول) امارات نشوز
۵۲	دوم) شقاق
۵۵	سو) تمکین
۵۹	۲. ماهیت نشوز
۵۹	الف) ماهیت زناوری
۶۰	ب) ماهیت اادی
۶۲	ج) ماهیت کیفری نشوز
۶۳	۳. شرایط نشوز
۶۴	الف) اثبات تکلیف
۶۴	اول) تکالیف حقوقی زوجیت
۶۴	دوم) تکالیف اختصاصی زوجیت
۶۵	سوم) تکالیف قانونی (غیرقراردادی) زوجیت
۶۷	ب) توانایی امتثال
۶۷	اول) توانایی مالی
۶۸	دوم) توانایی جنسی
۶۸	گفتار سوم: مفهوم حقوق و خانواده
۶۸	۱. مفهوم حقوق
۶۹	الف) حقوق به معنی امتیازات
۶۹	ب) قانون
۷۱	ج) علم حقوق
۷۱	۲. مفهوم خانواده

۷۱.....	الف) تعریف خانواده از منظر حقوق دانان
۷۲.....	ب) تعریف خانواده در نظام حقوقی ج. ا. ایران
۷۵.....	فصل دوم: روش شناسی تحقیق
۷۵.....	گفتار اول: بازخوانی و ارزیابی روش های استنباطی
۷۶.....	۱. روش نص بسند فقهی
۷۷.....	نقد و بررسی
۷۹.....	۲. روش مقاصدی خردگرایانه
۸۱.....	نقد و بررسی
۸۱.....	الف) تشریع موقت احکام
۸۴.....	ب) تغییر موضوعات احکام
۸۵.....	گفتار دوم: تبیین روش مختار (نص محور)
۸۵.....	۱. نص محور - تلالنی
۸۷.....	۲. نص محور - قه پذیر
۸۸.....	۳. نص محور - نظام ساز
۹۳.....	بخش دوم: مصداق های نشوز
۹۷.....	فصل اول: مصداق های نشوز زوج
۹۷.....	گفتار اول: بررسی نظریه های فقهی درباره صدق ای نشوز زوج
۹۸.....	۱. رویکردهای فقهی درباره مصداق های نشوز زوج
۹۸.....	الف) رویکرد حداقلی
۹۹.....	ب) رویکرد حداکثری
۱۰۰.....	۲. جایگاه مهر در شمار حقوق زوجه و نشوز زوج
۱۰۱.....	۳. جمع بندی
۱۰۱.....	گفتار دوم: بررسی مصداق های مالی نشوز زوج
۱۰۲.....	۱. وجوب نفقه زوجه
۱۰۳.....	۲. شرایط وجوب نفقه و نشوز زوج
۱۰۳.....	الف) دوام زوجیت
۱۰۴.....	ب) بقای زوجیت
۱۰۵.....	۳. حدود نفقه و مصداق های آن

- الف) حق امتناع زوج از تأمین نیازهای غیرمتعارف همسر ۱۰۵
- ب) حق امتناع زوجه به دلیل نامناسب بودن مسکن تعیین شده ۱۰۹
- گفتار سوم: بررسی مصداق‌های غیرمالی نشوز زوج ۱۱۰
۱. حق مواجهه ۱۱۰
- الف) حرمت ترک مواجهه با همسر بیش از چهار ماه ۱۱۰
- اول) بررسی حکم مسئله در قرآن کریم ۱۱۱
- دوم) بررسی دلالت قواعد نفی ضرر و حرج ۱۱۱
- سوم) بررسی روایات خاص ۱۱۲
- چهارم) بررسی اجماع ۱۱۵
- ج) بررسی استحقاق زوجه در کمتر از چهار ماه ۱۱۶
۲. حرج ۱۲۱
- الف. سهوم و ماهیت حق زوجه بر قسم ۱۲۲
- ب. بررسی مقایسه زوجه واحد ۱۲۴
- ج. بررسی شرایط ۱۲۷
- فصل دوم: مصداق‌های نشوز زوج ۱۳۱
- گفتار اول: صورت‌بندی نظریه‌های فقهی در باب مصداق‌های نشوز زوجه ۱۳۱
۱. رویکرد مضیق (حصر حق شوهر در آیه متعلق) ۱۳۱
۲. رویکرد میانه ۱۳۳
۳. رویکردهای موسع ۱۳۵
- گفتار دوم: بررسی فقهی مصداق‌های نشوز زوجه ۱۳۸
۱. عدم تمکین در امور جنسی ۱۳۸
- الف) قلمرو حق استمتاع زوج ۱۳۸
- ب) تحلیل ماهیت حق زوج بر همسر ۱۴۰
- جمع‌بندی ۱۴۲
- ج) لوازم حق استمتاع زوج ۱۴۳
- اول) ازاله منغرات ۱۴۴
- دوم) رفع موانع ۱۴۵
- سوم) آراستگی و خودآرایی ۱۴۵

۱۴۷.....	د) حدود حق استمتاع زوج
۱۵۰.....	۲. نافرمانی در امور سرپرستی
۱۵۱.....	الف) مفهوم قوامیت شوهر
۱۵۱.....	اول) سلطنت و صاحب‌اختیاری زوج
۱۵۲.....	دوم) مدیریت و سرپرستی زوج
۱۵۲.....	نقد و بررسی
۱۵۴.....	ب) مبانی قوامیت شوهر
۱۵۴.....	اول) برتری مدیریتی مردان بر زنان
۱۵۵.....	دوم) انفاق به زنان
۱۵۶.....	ج) تحلیل مفاد آیه و احکام فقهی آن
۱۵۶.....	اول) تطبیق آیه بر حق استمتاع زوج
۱۵۸.....	دوم) تطبیق آیه بر حق استمتاع و سرپرستی شوهر
۱۵۸.....	سوم) بررسی آیه ای، از بابی و تبیین نظر مختار
۱۶۰.....	۳. بررسی امکان نشوز در خرد؛ بی‌اجازه از منزل
۱۶۰.....	الف) روایات وجوب اذن شوهر
۱۶۰.....	اول) صحیح محمد بن زید
۱۶۲.....	دوم) صحیح عبدالله بن سنان
۱۶۶.....	سوم) بررسی سایر روایات
۱۷۰.....	ب) استدلال عقلی بر وجوب اذن شوهر
۱۷۱.....	نتیجه بررسی روایات
۱۷۲.....	۴. بررسی امکان نشوز در امور مالی و عبادی
۱۷۲.....	الف) بررسی امکان نشوز در امور مالی
۱۷۳.....	اول) بررسی نظریه لزوم اذن زوج در مطلق تصرفات مالی مستحب
۱۷۶.....	دوم) بررسی لزوم اذن زوج در نذر مالی
۱۷۸.....	ب) بررسی امکان نشوز در امور عبادی
۱۷۸.....	اول) بررسی لزوم اذن زوج در روزه مستحبی
۱۸۲.....	دوم) حج مستحبی
۱۸۵.....	تحلیل نهایی و نتیجه‌گیری

- گفتار سوم: مصداق‌های نشوز زوجه در نظام حقوق خانواده ج. ا. ایران..... ۱۸۶
۱. بررسی نظریه‌های حقوقی درباره مصداق‌های نشوز زوجه..... ۱۸۶
- الف) رویکرد موسع حقوقی..... ۱۸۶
- ب) رویکرد مضیق حقوقی..... ۱۸۷
۲. مصداق‌های نشوز زوجه در قوانین مدنی..... ۱۸۸
- الف) عدم تمکین..... ۱۸۸
- ب) اختیار مسکن جداگانه..... ۱۹۰
- ج) اشتغال به کار منافی با مصالح خانواده یا حیثیات شوهر..... ۱۹۲
- د) سوءمعاشرت و عدم معاضدت در تشیید مبنای خانواده..... ۱۹۳
- بخش سوم: رافع نشوز..... ۱۹۵**
- فصل اول: مانع شرعی نشوز..... ۱۹۹
- گفتار اول: مانع شرعی..... ۱۹۹
۱. قاعدگی..... ۱۹۹
- الف) حرمت وطء..... ۲۰۰
- ب) بررسی حرمت و سببی بر زوجه..... ۲۰۱
- ج) اباحه سایر استمتاعات و وجوب تمکین..... ۲۰۳
۲. احرام..... ۲۰۴
۳. اعتکاف واجب..... ۲۰۵
۴. ظهار..... ۲۰۶
- الف) اثر فقهی ظهار..... ۲۰۶
- ب) عدم انطباق حکم نشوز بر مظاهره..... ۲۰۷
- گفتار دوم: عناوین ثانوی..... ۲۰۷
۱. نفی تکالیف حرجی و ضرری در اسلام..... ۲۰۸
- الف) نفی تکالیف حرجی..... ۲۰۹
- ب) نفی تکالیف ضرری..... ۲۱۰
۲. اثر حرج و ضرر در اسقاط تکالیف زوجیت..... ۲۱۲
- الف) اثر عناوین ثانوی در اسقاط تکالیف مالی (اتفاق)..... ۲۱۲
- ب) اثر عناوین ثانوی در اسقاط تکالیف غیرمالی..... ۲۱۴

۲۱۴.....	اول) حرج یا ضرر زوجین.....
۲۱۶.....	دوم) ضرر رابطه جنسی برای حمل.....
۲۱۶.....	گفتار سوم: حق امتناع زوجه برای استیفای مهر.....
۲۱۷.....	۱. بازخوانی دیدگاه‌های فقهی درباره حق حبس زوجه.....
۲۱۸.....	الف) اثبات حق حبس زوجه.....
۲۱۸.....	ب) نفی حق حبس زوجه.....
۲۱۹.....	۲. بررسی ادله حق حبس زوجه.....
۲۱۹.....	الف) روایات مربوط به حق حبس زوجه.....
۲۲۲.....	ب) قواعد نفی حرج و ضرر.....
۲۲۴.....	ج) ادله.....
۲۲۶.....	شرط نی عرفی.....
۲۲۶.....	هم - هیئت معاوضه مهر.....
۲۲۸.....	۳. بررسی حقوقی زن حبس زوجه.....
۲۲۹.....	الف) شرایط حق حبس زوجه.....
۲۳۰.....	ب) قلمرو حق امتناع زوجه.....
۲۳۱.....	۴. تحلیل نهایی و نتیجه‌گیری.....
۲۳۵.....	فصل دوم: موانع عقلی نشوز.....
۲۳۵.....	گفتار اول: ناتوانی جنسی.....
۲۳۵.....	۱. بی میلی طبیعی جنسی.....
۲۳۸.....	۲. اختلال جنسی.....
۲۳۸.....	الف) اختلال‌های جنسی، آثار و علل آن.....
۲۴۰.....	ب) اثر اختلال‌های جنسی در مانعیت از نشوز.....
۲۴۳.....	گفتار دوم: تراحم وظایف شرعی.....
۲۴۴.....	۱. تراحم وظایف زوجیت با وظایف عبادی.....
۲۴۴.....	الف) ترجیح وظایف عبادی بر وظایف زوجیت.....
۲۴۵.....	ب) ترجیح وظایف زوجیت بر وظایف عبادی.....
۲۴۵.....	۲. تراحم وظایف خانوادگی.....
۲۴۵.....	الف) تراحم وظایف زوج.....

۲۴۶	ب) تراحم وظایف زوجه
۲۴۷	ج) تراحم وظایف زوجه با وظایف خویشاوندی
۲۴۸	۳. تراحم وظایف زوجیت با وظایف اجتماعی
۲۵۱	فصل سوم: موانع قراردادی
۲۵۲	گفتار اول: ظرفیت سنجی کارکرد سلبی شرط
۲۵۲	۱. شرط نفی حق
۲۵۳	۲. شرط عدم مطالبه حق
۲۵۳	۳. شرط عدم مشروعیت شرط فعل سلبی در عقد نکاح و اثر آن در مانعیت از نشوز
۲۵۴	۱. بررسی مشروعیت شرط فعل سلبی در عقد نکاح
۲۵۷	۲. شرط فعل سلبی در مانعیت از نشوز
۲۶۱	بخش چهارم: آثار نشوز
۲۶۵	فصل اول: آثار نشوز زوج
۲۶۵	گفتار اول: آثار مدنی نشوز
۲۶۶	۱. بررسی اثر امتناع از انفاق در قوامیت زوج
۲۶۸	۲. بررسی اثر امتناع از انفاق در حق امتناع زوج
۲۶۸	الف) بررسی حق امتناع زوجه در فرض عدم امکان دادخواهی
۲۶۹	ب) بررسی حق امتناع زوج در فرض امکان دادخواهی
۲۷۰	اول) معاوضی بودن عقد نکاح
۲۷۰	دوم) قوامیت شوهر
۲۷۲	سوم) آیه ۲۲۸ سوره بقره
۲۷۲	د) عدل و انصاف
۲۷۳	گفتار دوم: آثار قضائی نشوز زوج
۲۷۳	۱. مبنای فقهی و شرایط مداخله دادگاه در دعوی نشوز
۲۷۳	الف) ولایت حاکم بر ممتنع
۲۷۶	ب) شرایط اعمال ولایت حاکم
۲۷۷	۲. ولایت حاکم بر استیفای حقوق مالی زوجه
۲۷۸	الف) اجبار زوج به انفاق

۲۷۸.....	ب) توقیف یا فروش اموال زوج.....
۲۷۹.....	ج) استقراض بر عهده زوج.....
۲۸۰.....	۳. ولایت حاکم بر طلاق زوجه.....
۲۸۰.....	الف) اصل اختیارداری زوج در طلاق و استثنائات آن.....
۲۸۴.....	ب) بررسی فقهی امکان اجبار ناشز به طلاق.....
۲۸۴.....	اول) نهی قرآن از امساک اضراری زوجه.....
۲۸۹.....	دوم) ادله روایی ترک انفاق.....
۲۹۰.....	سوم) ادله نفی ضرر و حرج.....
۲۹۴.....	ج) بررسی حقوقی اجبار ناشز به طلاق.....
۲۹۴.....	اول) اجبار ناشز به طلاق به علت ترک انفاق.....
.....	دوم) اجبار ناشز به طلاق به علت عدم ایفای وظیفه زناشویی (امور
۲۹۵.....	نسبی).....
۳۰۰.....	گفتار سوم: آثار جرائی نشوز زوجه.....
۳۰۰.....	۱. حرمت تکلیفی نشز و کارهای تعزیر ناشز.....
۳۰۰.....	الف) حرمت تکلیفی نشوز.....
۳۰۱.....	ب) امکان تعزیر ناشز.....
۳۰۲.....	۲. جرم ترک انفاق در نظام حقوقی ج.ا.ایران.....
۳۰۳.....	الف) تحولات حقوقی مربوط به جرم ترک انفاق.....
۳۰۴.....	ب) جرم ترک انفاق در نظم حقوقی کنونی.....
۳۱۰.....	۳. امتناع زوج از ایفای وظیفه زناشویی در حقوق کیفری ج.ا.ایران.....
۳۱۲.....	۴. بررسی پیشنهاد جرم‌انگاری نشوز زوج.....
۳۱۳.....	فصل دوم: آثار نشوز زوجه.....
۳۱۵.....	گفتار اول: آثار فقهی نشوز زوجه.....
۳۱۵.....	۱. اثر نشوز زوجه بر استحقاق نفقه.....
۳۱۶.....	الف) بررسی شرطیت تمکین یا مانعیت نشوز.....
۳۱۶.....	اول) شرطیت تمکین برای وجوب نفقه.....
۳۲۰.....	دوم) مانعیت نشوز برای نفقه و ثمرهای آن.....
۳۲۱.....	ب) اثر نشوز در دوران زوجیت و دوران عده.....

۲۳۳	۲. اثر نشوز زوجه بر مهریه
۳۳۳	الف) اثر نشوز بر مهر زوجه دائمی
۳۳۳	ب) اثر نشوز بر مهر زوجه منقطعه
۳۳۵	۳. اثر نشوز بر حق قسم و مواقعه زوجه
۳۳۶	گفتار دوم: آثار حقوقی نشوز زوجه
۳۳۶	۱. اثر نشوز زوجه در اجرت‌المثل و نخله
۳۳۶	الف) اثر نشوز زوجه در اجرت‌المثل
۳۳۸	ب) اثر نشوز زوجه در نخله
۳۳۸	۲. اثر نشوز زوجه در اجرای شرط انتقال تا نصف دارایی
۳۳۹	۳. اثر نشوز زوجه در اعطای حق تجدید فراش
۳۳۹	بخش پنجم: بینگیزی از نشوز
۳۳۵	فصل اول: تدبیرهای آردیسی
۳۳۵	گفتار اول: ضرورت حفظ آمزش همسرگزینی و همسرمداری
۳۳۶	۱. منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام ج. ا. ایران
۳۳۷	۲. قانون تسهیل ازدواج زنان
۳۳۷	۳. تصویب‌نامه اهداف و اصول تشکیل خانواده و سیاست‌های تحکیم و تعالی آن
۳۳۷	
۳۳۹	گفتار دوم: معیارهای همسرگزینی و مهارت‌های همسرمداری در اسلام
۳۴۰	۱. معیارهای همسرگزینی
۳۴۰	الف) معیارهای حقوقی همسرگزینی
۳۴۰	ب) معیارهای اخلاقی همسرگزینی
۳۴۱	۲. مهارت‌های همسرمداری
۳۵۰	گفتار سوم: کارنامه ج. ا. ایران در آموزش آیین تشکیل و اداره خانواده
۳۵۳	فصل دوم: روش حمایتی
۳۵۳	گفتار اول: پیامدهای فقر در خانواده و مسئولیت نظام اسلامی
۳۵۳	۱. پیامدهای فقر در خانواده
۳۵۵	۲. مسئولیت‌های مالی نظام اسلامی در قبال خانواده
۳۵۶	الف) حمایت مالی از تشکیل خانواده

۳۵۶	ب) حمایت مالی برای اداره خانواده.....
۳۵۷	گفتار دوم: مسئولیت‌های مالی نظام جمهوری اسلامی در قبال خانواده.....
۳۵۷	۱. مسئولیت‌های مالی دولت در قبال خانواده از منظر قانون اساسی.....
۳۵۸	۲. مسئولیت‌های مالی دولت در قبال خانواده در سایر قوانین.....
۳۶۳	فصل سوم: روش درمانی.....
۳۶۳	گفتار اول: آسیب‌شناسی روابط زناشویی.....
۳۶۳	۱. اختلال جنسی.....
۳۶۵	۲. انحراف جنسی.....
۳۶۵	الف) تعریف انحراف جنسی.....
۳۶۷	ب) ۱. های اخلاقی و تربیتی انحراف جنسی.....
۳۶۸	۲.
۳۶۹	الف) اعتیاد به عنوان یک معلول.....
۳۶۹	ب) اعتیاد به درمان.....
۳۷۰	گفتار دوم: درمان‌پذیری آسیب‌های زناشویی.....
۳۷۰	۱. درمان‌پذیری اختلال جنسی.....
۳۷۰	۲. درمان‌پذیری انحراف جنسی.....
۳۷۳	۳. درمان‌پذیری اعتیاد.....
۳۷۳	گفتار سوم: ضرورت حقوقی پیشگیری و درمان آسیب‌های زناشویی.....
۳۷۳	۱. ضرورت پیشگیری از ازدواج آسیب‌زا.....
۳۷۴	۲. لزوم تشخیص و درمان آسیب‌های زناشویی.....
۳۷۷	فصل چهارم: روش تربیتی.....
۳۷۷	گفتار اول: موعظه.....
۳۷۷	۱. مفهوم موعظه و نقش تربیتی آن.....
۳۷۹	۲. شرایط تأثیرگذاری موعظه.....
۳۸۱	گفتار دوم: تنبیه بدنی.....
۳۸۲	۱. مفهوم خوف نشوز.....
۳۸۳	الف) نظریه نشوز بالقوه.....
۳۸۴	ب) نظریه نشوز بالفعل.....

- ۳۸۴..... نقد و بررسی
- ۳۸۵..... ۲. موارد تنبیه بدنی
- ۳۸۶..... الف) بازخوانی نظریه‌های فقهی درباره موارد ضرب زوجه
- ۳۸۷..... ب) نقد و بررسی و تبیین نظریه مختار
- ۳۹۳..... ۳. مبانی فقهی ضرب زوجه
- ۳۹۳..... الف) تعزیر
- ۳۹۵..... ب) نهی از منکر
- ۳۹۸..... ۴. مفهوم و شرایط ضرب زوجه
- ۳۹۹..... الف) مفهوم ضرب
- ۴۰۱..... ب) ابط ضرب
- ۴۰۲..... ۵. مرز میان تعدی و خشونت‌ورزی
- ۴۰۲..... الف) معیار خشونت‌ورزی از منظر قرآن
- ۴۰۴..... ب) تقبیل خشونت‌ورزی در روایات
- ۴۰۵..... ج) رابطه میان ادله منع خشونت و جواز تأدیب
- ۴۰۷..... فصل پنجم: روش حقوقی
- ۴۰۷..... گفتار اول: صلح و سازش
- ۴۰۷..... ۱. مفهوم صلح و انواع آن
- ۴۰۹..... ۲. طرق مصالحه
- ۴۰۹..... الف) سازش به ابتکار زوجین
- ۴۱۱..... ب) میانجی‌گری (اصلاح ذات‌البین)
- ۴۱۵..... گفتار دوم: حکمیت و داوری
- ۴۱۶..... ۱. مفهوم و موضوع حکمیت
- ۴۱۶..... الف) مفهوم حکمیت
- ۴۱۶..... ب) موضوع حکمیت
- ۴۱۸..... ۲. نحوه تعیین و قلمرو صلاحیت حکمین
- ۴۱۸..... الف) نحوه تعیین حکمین
- ۴۲۰..... ب) قلمرو صلاحیت حکمین
- ۴۲۲..... ۳. وظایف و اختیارات حکمین

۴۲۲	الف) وظایف حکمین
۴۲۵	ب) اختیارات حکمین
۴۲۹	خلاصه پژوهش و یافته‌های تحقیق
۴۳۱	۱. مفهوم نشوز
۴۳۱	۲. مصداق‌های نشوز
۴۳۱	۳. موانع نشوز
۴۳۲	۴. آثار نشوز
۴۳۲	۵. پیشگیری از نشوز
۴۳۵	پیشنهادهای حقوقی
۴۳۹	کتابنامه
۴۳۹	۱. فارسی
۴۵۵	۲. نشریات
۴۵۷	فهرست آیات
۴۶۱	فهرست روایات
۴۶۵	نمایه
۴۷۱	نمایه موضوعی

پیشگفتار

در بهر تو روزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، بار دیگر دین و معرفت دینی به سوی نه تعالیه تعالی اسلامی، به عنوان فکر و فرهنگ مرفعی و نجات بخش آدمی بر روضه حیات انسان معاصر ظاهر شد. تجدید حیات تعالیم و حیانی و ارزش های اسلامی از سویی سبب بیداری و خودباوری ملت های مسلمان و احیای روح استیازی در آنان شد و از دیگر سو باعث نمایان تر شدن سست پایگی مسلط ها و ه کت های بشری و نظام های مبتنی بر آنها شد.

بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، نظریه پردازی و نوآوری درباره زیرساخت های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی منسجم بر آن و ضرورت پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری، به فراخور شرایط کنونی و درخور این رستخیز عظیم و نیز لزوم آسیب شناسی در حیطه فرهنگ ملی و باورداشت های رایج دینی به منظور عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و زدودن پیرایه های موهوم و موهون از ساخت قدسی دین پستین و عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری افشار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی- پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی محض و کارآمدی را فرض می نمود.

بر این اساس «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی» به عنوان یک نهاد

علمی-فکری حسب الامر و بر اساس نظر رهبر فرهیخته انقلاب اسلامی
آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی) و با تلاش فراوان حجت الاسلام
والمسلمین علی اکبر رشاد در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و
غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و
بین‌رویی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری
بینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

پژوهشکده نظام‌های اسلامی که مشتمل بر پنج گروه اقتصاد، فقه و حقوق
اسلامی، سیاست، اخلاق و مدیریت اسلامی است، به طور خاص با مطالعه
نظامات اجتماعی، هدف‌های زیر را تعقیب می‌کند:

۱. کشف و طراحی نظام‌های سیاسی، حقوقی، اقتصادی، اخلاقی و
مدیریتی اسلام؛

۲. تحقیق و تبیین عالیه مبانی و و احث اساسی نظامات اجتماعی اسلام و
ارائه الگوهای کاربردی در قلمرو آن؛

۳. آسیب‌شناسی نظری و کاربردی نظام جمهوری اسلامی ایران و
مدرس‌رسانی به متولیان امور و بسترسازی برای تحقق کامل‌تر نظام‌های اسلامی؛

۴. تحقیق درباره مسائل مستحدثه به انگیزه گسترش دانش در زمینه نیازهای
نوپیدای فقهی؛

۵. پاسخگویی به شبهات مطرح درباره فقه و نظام‌های اسلامی، حقوقی،
اقتصادی، اخلاقی و مدیریتی اسلام؛

۶. شناخت و نقد علمی مکتب‌های و نظامات معارض.

تحقیق حاضر که نتیجه تلاش علمی محقق ارجمند جناب حجت الاسلام
دکتر آقای فرج الله هدایت‌نیا عضو هیئت علمی پژوهشگاه در گروه فقه و حقوق
اسلامی پژوهشکده نظام‌های اسلامی است، به موضوع «نشوز زوجین»
می‌پردازد.

به لحاظ فقه و حقوق، زن و شوهر در یک رابطه متقابل، حقوق و وظایفی

را بر عهده دارند. آنان باید به وظایف خویش پایبند بوده، حقوق یکدیگر را پاس بدارند. در غیر این صورت، «ناشز» به شمار آمده، بر رفتار آنان آثار مدنی، قضائی و جزائی متعددی بار می‌گردد.

حقوق و وظایف متقابل زوجین عمدتاً همان اموری هستند که ازدواج به سبب آن صورت می‌گیرد و زندگی مشترک بدون آن دوامی نخواهد داشت؛ مثل اینکه یکی از زوجین به نیازهای جنسی طرف مقابل پاسخ ندهد، یا شوهر به همسرش نفقه نپردازد. در این قبیل موارد، اگر نتوان به طریقی همسر ممنوع یا ناشز را به وظایف شرعی یا قانونی ملتزم ساخت، لاجرم باید راه انحلال نکاح را برای آنان هموار ساخت؛ زیرا خانواده در حال نشوز زوج یا زوجه و اصرار آنان، این حالت، کارکردهای خود را از دست داده است و در این صورت زوجین باید یکدیگر غیرقابل تحمل هستند. با این بیان اهمیت مبحث نشوز و مسائل مربوط به آن را اسباب، موانع، آثار و راهکارهای پیشگیری روشن می‌شود.

بر خود فرض می‌دانیم از مسئول محترم - باب حجت الاسلام دکتر آقای **فرج‌الله هدایت‌نیا**، عضو هیئت علمی پژوهشگاه و همچنین از نظارت علمی اعضای محترم شورای علمی گروه فقه و حقوق اسلامی به‌ویژه ارزیابان محترم اثر جناب دکتر محمود حکمت‌نیا و حجت‌الاسلام آئی **ابراهیم تقی‌مقدم** حاجی که در به‌ثمر رسیدن این تحقیق ما را یاری داده‌اند و به‌زمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که مسئولیت آماده‌سازی، انتشار و توزیع آن را بر عهده دارد، کمال تشکر و قدردانی خود را ابراز نماییم.

گروه فقه و حقوق اسلامی

پژوهشکده نظام‌های اسلامی